

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ความขัดแย้งนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบทเองก็ตามความขัดแย้งอาจเกิดจากความต้องการที่แตกต่างกัน ความต้องการในประโยชน์หรือทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การแย่งชิงอำนาจ การแข่งขันซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคล หรือประชาชนโดยทั่วไปในสังคม อาจเป็นการละเมิด การเรียกร้องหรือการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลตามกฎหมายก็ได้

ความขัดแย้งเป็นเหตุการณ์อันเกิดขึ้นเมื่อบุคคลไม่อาจยืนอยู่ในสถานะใดสถานะหนึ่งอันเกิดจากความต้องการที่ตรงกันข้ามกันในขณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความไม่สามารถตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้ หรือเป็นเพราะอยากทำทั้งสองสิ่งในเวลาเดียวกันความขัดแย้งนับเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้มากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงๆ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540:11) สำหรับการไถ่เกลี่ยความขัดแย้งนั้น มีปรากฏอยู่ในอัลกุรอานที่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ พระองค์ﷺ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(الحجرات: 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้น พวกเจ้าจงไถ่เกลี่ยประนีประนอมกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻเถิด หวังว่าพวกเจ้าจะได้รับความเมตตา”

(อัลหุญรอต : 10)

อัลบัยฮอวีย์ (al-Baidhawi, n.d.b.: 215) กล่าวอธิบายโอองการนี้มีใจความว่า “ผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน เนื่องจากมีรากฐานเดียวกัน นั่นคือความศรัทธา ที่มีผลต่อการใช้ชีวิตอันเป็นนิจรันคร์ จึงเป็นเหตุผลที่อัลลอฮ์ ﷻ บัญชาให้มีการไถ่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างพวกเขา”

เนื่องจากความขัดแย้งทำให้มนุษย์ต้องมีการกระทบกระทั่งกันจนเกิดข้อพิพาทขึ้นระหว่างสมาชิกในชุมชนหรืออาจจะส่งผลกระทบต่อความวุ่นวายในสังคมส่วนรวมด้วย ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่จะส่งผลกระทบเฉพาะคู่กรณีที่พิพาทกันเท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรทางสังคม หรือสถาบันการปกครอง หรือผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบสังคมนั้นต้องมีจัดให้มีระบบ กลไก หรือขั้นตอนในการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยวิธีการในการแก้ไข หรือหาข้อยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นให้ยุติลงโดยเร็ว เพื่อจะนำพาให้สังคมนั้นกลับสู่สภาพปกติสุข (จารุณี ฐานรตาภรณ์, 2548 : 76-81)

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเห็นได้ชัดในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีมุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่ และได้เล็งเห็นความจำเป็นต้องมีระบบ กลไก หรือขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะสังคมพหุวัฒนธรรม จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอำนวยความสะดวกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม โดยกำหนดให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 นอกจากนี้ในการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามระดับชุมชนนั้น ได้กำหนดให้มีพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540มาตรา26 (3), (11) และ มาตรา 35 (7) โดยให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เมื่อได้รับการร้องขอ แต่ในทางปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีปัญหาในการบังคับใช้ในหลายประการ โดยการบังคับตามคำชี้ขาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้มีผลในทางกฎหมาย เพื่อให้การปฏิบัติตามหลักกฎหมายอิสลามของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันที่ไม่มีความขัดแย้งกับหลักกฎหมายอื่นๆของประเทศ (มะรอนิง สาแลมิง และคณะ 2554 : 3) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในอัลกุรอาน ดังนี้

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَن أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

(النساء:114)

ความว่า “ไม่มีความดีใด ๆ ในการพุดชุบชิบอันมากมายของพวกเขา นอกจากผู้ที่ใช้ให้ทำทานหรือให้ทำสิ่งที่ดีงามหรือให้ไกล่เกลี่ยระหว่างผู้คนเท่านั้น และผู้ใดกระทำดังกล่าวเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ แล้ว เราจะให้แก่เขาซึ่งรางวัลอันใหญ่หลวง”

(อัลนิสาฮ์ : 114)

อรรอซี (Al-Razy, 1981b: 42) ได้อธิบาย ซึ่งมีใจความว่า “การพุดชุบชิบและคำพุดต่าง ๆ ที่ไม่คืนนอกจากจะต้องเป็นคำพุดในเรื่องที่ดีแล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ก็กล่าวถึงเรื่องที่ 3 ประการ ได้แก่การใช้ให้บริจาค ใช้ให้ทำสิ่งที่ดีงาม และการประนีประนอมคู่พิพาท”

โครงสร้างทางสังคมของมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเกี่ยวข้องกับหลักการศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก องค์การในโครงสร้างทางสังคมนี้ที่แสดงบทบาทผ่านกิจกรรมและภารกิจต่าง ๆ ทั้งโดยตรง และโดยอ้อม คือ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งนับตั้งแต่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้พัฒนาขึ้นมา ได้ยกระดับการทำงานให้มีความสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมตามศักยภาพและงบประมาณที่มีอยู่ ภารกิจสำคัญประการหนึ่งที่มีอยู่ในทุกสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยเฉพาะในกรณีทางครอบครัวและมรดกเป็นหลัก แต่ในสำนักงานบางแห่งยังได้ขยายงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเรื่องทางอาญาและรับการไกล่เกลี่ยของกลุ่มที่ไม่ใช่มุสลิมอีกด้วยอันเนื่องมาจากความเชื่อถือในศักยภาพการไกล่เกลี่ยและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (อัสมัน แดอาลี และคณะ, 2556 : 3)

จังหวัดสงขลาไม่ได้ได้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก พ.ศ.2489 ซึ่งจำกัดเฉพาะ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น อันประกอบด้วยปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ทำให้ประชาชนในจังหวัดสงขลาต้องใช้บริการของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นหลักในการร้องขอความเป็นธรรมในด้านกิจการศาสนาอิสลามกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสามารถเป็นผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ มีผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยตรง จำนวน 4 ท่าน ซึ่งเป็นฝ่ายไกล่เกลี่ยของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาโดยเฉพาะ มีหัวหน้าฝ่ายไกล่เกลี่ย จำนวนหนึ่งท่าน และกรรมการฝ่ายไกล่เกลี่ยอีก 3 ท่าน รวมเป็น 4 ท่านด้วยกัน ซึ่งหัวหน้าฝ่ายไกล่เกลี่ยรับผิดชอบโดยตรงด้านการไกล่เกลี่ย โดยสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาจัดให้มีห้องไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติฝ่ายไกล่เกลี่ยมักจะ

ดำเนินการไต่ถามข้อพิพาทในหน่วยงาน ซึ่งเป็นห้องรวมที่มีเจ้าหน้าที่อื่นๆ ทำงานตามหน้าที่ของตนไปพร้อมๆ กัน (มะรอนิง สาแลมิงและคณะ, 2554 : 198-200) และหากมองถึงสถิติคดีการร้องเรียนของฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาทและกิจการสมรสสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 – พ.ศ.2559¹ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถิติ คดี การร้องเรียนของฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาทและกิจการสมรสสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 – พ.ศ.2559

คดี	พ.ศ. 2554	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559 ระหว่าง ม.ค - ต.ค.
พะซัค	153	127	134	181	167	167
มรดก	33	3	18	37	25	16
หนี้สิน	-	12	4	14	4	31
ที่ดิน	30	21	17	15	14	13
ทรัพย์สินสมรส	30	7	13	11	11	20
มะฮัร	-	10	3	6	6	11
ฟ้องร้องอิหม่าม	3	9	8	4	10	3
รวม	249	189	197	268	237	253

จากตารางจะเห็นได้ว่า ในช่องของการร้องเรียนผ่านทางฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาทและกิจการสมรสของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ปรากฏว่าส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกรณีข้อพิพาทที่อยู่ในเรื่องของครอบครัว และเป็นสัดส่วนที่สูง

ผลการวิจัยพบว่า กลไกการไต่ถามข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจังหวัด ปัตตานี สตูล สงขลา ยะลา และนราธิวาส มีปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการไต่ถามข้อพิพาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านกลไกแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านกฎหมาย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านคู่มือ เอกสาร แบบฟอร์มและข้อมูลสารสนเทศ และด้านสถานที่ (มะรอนิง สาแลมิง และคณะ, 2554: บทคัดย่อ)

¹อ้างอิง ข้อมูล สถิติ คดี การร้องเรียนของฝ่ายประนีประนอมข้อพิพาทและกิจการสมรสสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา (5 พฤศจิกายน 2559)

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมองว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา : วิธีการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เพื่อค้นหาว่าในทางปฏิบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ประชาชนที่ได้เข้ามาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น มีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด เนื่องจากการค้นหาและศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการของทางสำนักงานคณะกรรมการอิสลามดังกล่าวเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะผู้วิจัยต้องการศึกษาข้อเสนอแนะการแก้ไข ปรับปรุงวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังสะท้อนถึงการทำงานของกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาได้เป็นอย่างดีอีกทั้งยังสามารถสร้างความไว้วางใจแก่ประชาชนในการได้อำนวยความเป็นธรรม สะดวก รวดเร็ว มีความพึงพอใจระหว่างกัน ประสานความปองดอง ตลอดจนสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับครรลองบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามต่อไป

1.2 อัลกุรอานอัลหะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในส่วนของอายะฮ์อัลกุรอาน อัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมกรณีพิพาทดังนี้

1.2.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานพบว่า ในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ บัญญัติถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามที่ปรากฏในอายะฮ์อัลกุรอานไว้หลายอายะฮ์ ซึ่งอายะฮ์เหล่านั้นอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ในหลายๆกรณี อีกทั้งในอายะฮ์ต่างๆได้ กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญ คุณค่า ด้วยการสนับสนุนให้มีการไกล่เกลี่ย ทั้งบอกกล่าวถึงกฎเกณฑ์ วิธีการ ตลอดจนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในบริบทต่างๆ ไว้มากมาย ปรากฏดังตัวอย่างดังนี้

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾

(الحجرات : 10)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ เกิดหวังว่าพวกเจ้าจะได้รับความเมตตา”

(อัลหุญรอต : 10)

อัลบัยฎอวีย์ (al-Baidhawiy, n.d.b.: 215) กล่าวอธิบายถึงโองการนี้ มีใจความว่า“ผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน เนื่องจากมีรากฐานเดียวกัน นั่นคือความศรัทธา ที่มีผลต่อการใช้ชีวิตอันเป็นนิรันดร์ จึงเป็นเหตุผลที่อัลลอฮฺﷻบัญชาให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างพวกเขา”

ดังนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้ศรัทธา จึงมีความสำคัญอันทำให้เกิดการอยู่ร่วมการในสังคมสันติ สงบ และมีการห่วงใยซึ่งกันและกัน เพื่อให้สมดังคำกล่าวที่ว่าบรรดามุสลิมเป็น พี่น้องกัน และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะทำให้เกิดคุณความดีอันมากมาย ดังที่อัลลอฮฺﷻตรัสว่า

﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مِنْ أَمْرٍ بَصِدْقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

(النساء:114)

ความว่า “ไม่มีความดีใด ๆ ในการพูดคุยซบซันมากมายของพวกเขานอกจากผู้ที่ใช้ให้ทำทานหรือให้ทำสิ่งที่ดีงามหรือให้ระหว่างผู้คนเท่านั้น และผู้ใดกระทำได้ดังกล่าวเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺﷻ แล้ว เราจะให้แก่เขาซึ่งรางวัลอันใหญ่หลวง”

(อัลนีสอาฮ์ : 114)

อัญญาะบะรีย์ (al-Tabariy, 2000: 202) กล่าวอธิบายถึงโองการนี้ มีใจความว่า “ผู้ใดใช้ให้ทำทานหรือให้ทำสิ่งที่ดีงาม หรือให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างผู้คนเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺﷻ ก็จะได้รับรางวัลอันใหญ่หลวงจากอัลลอฮฺﷻ โดยไม่มีการกำหนดขีดจำกัดของคำว่าใหญ่หลวงที่ผู้อื่นจะทราบได้”

﴿وَإِن مَّرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنفُسُ الشُّحَّ وَإِن تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾

(النساء:128)

ความว่า “และหากหญิงใด เกรงว่าจะมีการปิ้งชา หรือมีการ
ผินหลังให้ จากสามีของนางแล้วก็ไม่มีความปใด ๆ แก่ทั้งสองที่
จะตกลงประนีประนอมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง และการ
ประนีประนอมนั้นเป็นสิ่งดีกว่า และจิตใจคนนั้นถูกให้ม
ความตระหนี่มาด้วย และหากพวกเขากระทำดี และมีความ
ยำเกรงแล้ว แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงรู้อย่างถ่องแท้ในสิ่งที่
พวกเขากระทำกัน”

(อัลนิสาอ : 128)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น เป็นการชี้ให้เห็นว่าอิสลามเข้าใจบริบทของการ
ดำเนินชีวิตของมนุษย์ จำต้องมีการกระทบกระทั่ง อันเกิดจากสาเหตุของความขัดแย้งใดๆ ซึ่งทำให้
มนุษย์นั้นต้องใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง อีกทั้งอิสลามยังสนับสนุนให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่าง
กัน ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างกันนั้น อันจะเป็นความดี และได้รับการตอบแทนอันใหญ่
หลวง ณ อัลลอฮฺ ﷻ

1.2.2 หะดีษที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาถึงการบัญญัติหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามที่ปรากฏในสุนนะฮ์
ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ปรากฏในหลายๆ รูปแบบ ทั้งที่เป็นการ
กระทำ และคำพูดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในรูปแบบที่เป็นการกระทำนั้น ปรากฏให้เห็นหลายต่อ
หลายครั้งด้วยกันโดยที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ทำการไกล่เกลี่ยในหลายบริบทดังนี้

อับดุลฮุซัยบ อัลอันศอรีย์ รายงานว่า ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ กล่าวกับท่านว่า

((ألا أدلك على صدقة يحب الله موضعها ؟ قال : قلت : بلى

بأبي أنت وأمي ! قال تصلح بين الناس اذا تفاسدوا وتقرب

بينهم إذا تباعدوا))

(ألا لبأني : 2644)

ความว่า “ท่านต้องการไหม ฉันจะบอกท่านถึงการบริจาค
ทานที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรักตำแหน่งแห่งที่นั่น” ฉันตอบว่า
“แน่นอน” ท่านจึงกล่าวว่า ให้ท่านปรองดองผู้คน เมื่อพวกเขา
เขาวิวาทกัน และทำให้พวกเขาใกล้ชิดกัน เมื่อพวกเขาห่าง
เหินกัน”

(บันทึกโดย al-Albaniy : 2644)

((يا أبا أيوب ألا أخبرك بما يعظم الله به الأجر ويمحو به الذنوب ؟ تمشي في إصلاح الناس اذا تباغضوا وتفاسدوا ، فإنها صدقة يحب الله موضعها))

(أبا لباني : 2820)

ความว่า “อบูอัยยูบ เอาไหมฉันจะบอกท่านถึงสิ่ง ที่อัลลอฮฺ ﷻ ให้ภาคผลเอนกอนันต์ และลบล้างบาปต่างๆ ให้ท่านทำการไกล่เกลี่ยการพิพาทเมื่อผู้คน โกรธเคืองและมี ข้อพิพาทกัน เป็นการบริจาคทานที่อัลลอฮฺ ﷻ รักตำแหน่ง ของมัน”

(บันทึกโดย al-Albaniy : 2820)

การปรองดองระหว่างคู่พิพาทประเสริฐกว่าการละหมาด การถือศีลอดและการ บริจาคทานนั้น เป็นเพราะคุณประโยชน์อันกว้างขวางของการประนีประนอมดังกล่าวที่ทำให้เกิด ความสามัคคี ยุติความวุ่นวาย ซึ่งอัลมุนาวิยฺ มีใจความว่า “หะดีษดังกล่าวส่งเสริมและสนับสนุนให้ ทำการปรองดองระหว่างคู่พิพาทและหลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความระหองระแหง เพราะการ ปรองดองเป็นปัจจัยของความสามัคคีอยู่บนพื้นฐานศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ ความระหองระแหงเป็น ตัวทำลายศาสนา ดังนั้นผู้ใดสร้างความปรองดองและขจัดความระหองระแหงได้ ก็จะได้ระดับขั้นที่ สูงกว่าระดับขั้นของผู้ถือศีลอดและผู้ละหมาดซึ่งเป็นศาสนกิจส่วนตัวเท่านั้น (อัลมุนาวิยฺ , 1356 : 126)

จากการศึกษาด้วยบทหะดีษข้างต้น เป็นการบ่งชี้ถึงวัตรปฏิบัติของ ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่พิพาท โดยการกล่าวถึงคุณค่าอันมหาศาลที่ จะได้ผลตอบแทน ณ ที่อัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่จะสร้างให้เกิดความยุติธรรมแก่สังคม สร้างความ สมานฉันท์ การปรองดอง ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของอัลอิสลาม

1.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามบทบัญญัติแห่งศาสนา อิสลาม

มะรอนิง สาแลมิง และคณะ (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดย มีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ตัฟสีร์อัลกุรอาน ตำรากฎหมายอิสลาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและ

การศึกษาภาคสนามในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้กลุ่มตัวอย่าง คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะโต๊ะยุติธรรม นักวิชาการศาสนาอิสลาม และประชาชนทั่วไป ในจังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนรวมทั้งสิ้น 220 คน ผลการวิจัย พบว่ากลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ปัตตานี สตูล สงขลา ยะลา และนราธิวาส ประกอบด้วย กฎหมาย บุคลากร งบประมาณ คู่มีอ เอกสาร แบบฟอร์มและข้อมูลสารสนเทศ และสถานที่ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยในระดับมัสยิดและสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ประกอบด้วย การร้องเรียนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และการบันทึกข้อตกลงหรือการฟ้องร้องในระดับอื่น ส่วนปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านกลไกแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือด้านกฎหมาย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านคู่มีอ เอกสาร แบบฟอร์มและข้อมูลสารสนเทศ และด้านสถานที่ โดยมีแนวทางการพัฒนา คือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายกำหนดรายละเอียดด้านบุคลากรและอำนาจหน้าที่ งบประมาณ อำนาจการออกระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการไกล่เกลี่ย รวมถึงการเชื่อมโยงกับศาลยุติธรรม การจัดให้มีผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยโดยเฉพาะ การให้มีองค์กรพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การจัดหางบประมาณเพื่อการไกล่เกลี่ยการจัดทำเอกสารที่จำเป็นสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด การจัดระบบห้องไกล่เกลี่ย การจัดทำระเบียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการกำหนดขั้นตอนการไกล่เกลี่ย

มะรอนิง สาลามิง และคณะ (2554 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบและศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัว และมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะโต๊ะยุติธรรม นักวิชาการศาสนาอิสลาม ตัวแทนหน่วยงานของรัฐ ในจังหวัดสตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนรวมทั้งสิ้น 167 คน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่าด้วยครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ดำเนินการโดยการออกระเบียบว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ส่วนการพัฒนาศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ใช้รูปแบบการอบรมแบบกระบวนกร 2) การจัดทำคู่มือข้อบัญญัติอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก โดยการแก้ไขการสะกดคำและ

การใช้คำที่แตกต่างกัน การใช้คำศัพท์ภาษาอาหรับ การอภิธานศัพท์ การแก้ไขกรณีเกี่ยวกับศาลให้มีความหมายรวมถึงกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และการเพิ่มเติมข้อบัญญัติอิสลามบางกรณี

3) การพัฒนาคู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคณะกรรมการอิสลามประจำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับข้อกำหนดทั่วไป บทคู่อำหรับใช้กล่าวในห้องไกล่เกลี่ย และกฎจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ย

มระอนิง สาแลมิง และคณะ (2555: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบและศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในระดับจังหวัดและมัสยิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อสร้างความเข้าใจ รวบรวมข้อเสนอแนะและเผยแพร่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในระดับจังหวัดและมัสยิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จำนวน 34 คน อิหม่ามจำนวน 139 คน คอเต็บ จำนวน 9 บิหลัน จำนวน 14 คน คณะกรรมการขับเคลื่อนทางวิชาการเพื่อพัฒนาระบบยุติธรรมอิสลามจำนวน 21 คน และนักศึกษาจำนวน 254 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 471 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้หลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพอใจต่อการอบรมและเห็นว่าการอบรมดังกล่าวมีประโยชน์มากที่สุด 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนทางวิชาการเพื่อพัฒนาระบบยุติธรรมอิสลามมีข้อเสนอแนะ ให้มีการพัฒนาระบบและกลไกการทำงาน และสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด 3) ผู้ประเมินผลการอบรมการไกล่เกลี่ยจากหลักสูตรและคู่มือไกล่เกลี่ยมีข้อเสนอแนะด้านการจัดโครงการ รูปแบบการจัดอบรม การประเมินติดตาม และการพัฒนาต่อยอด 4) ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่ามีข้อคิดเห็นให้มีการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในระดับจังหวัดและมัสยิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในด้านกฎหมาย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านแบบฟอร์มเอกสาร ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านระบบและกลไก และข้อเสนอแนะทั่วไป

อัสมัน แดอาลี และคณะ (2556: บทคัดย่อ) การวิจัยเรื่อง การปรับปรุงระบบและเพิ่มศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของผู้ที่เกี่ยวข้องในงานไกล่เกลี่ยพัฒนาคู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามและคำอธิบายข้อบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามครอบครัวและมรดก และเพื่อขับเคลื่อนระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้กระบวนการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์กลุ่ม และการประชุมวิพากษ์ วิธีดำเนินการวิจัยได้แก่ การจัดอบรมกลุ่มผู้นำศาสนาอิสลามและกลุ่มสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 ครั้ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 200 คน การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนทางวิชาการเพื่อพัฒนาระบบยุติธรรมอิสลาม จำนวน 8 ครั้ง การประเมินผลการอบรมและการพัฒนาเอกสารประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) การอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้หลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวและมรดกตามหลักศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพอใจต่อการอบรมและเห็นว่าการอบรมดังกล่าวมีประโยชน์มากที่สุด 2) คณะกรรมการขับเคลื่อนทางวิชาการเพื่อพัฒนาระบบยุติธรรมอิสลามมีข้อเสนอแนะ ให้มีพัฒนาระบบและกลไกการทำงาน การกำหนดศูนย์ไกล่เกลี่ยนำร่อง และการสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครอบครัวและมรดกตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด 3) ผู้ประเมินผลการอบรมตามหลักสูตรและคู่มือไกล่เกลี่ยมีข้อเสนอแนะด้านกระบวนการอบรม คู่มือหลักสูตรและเอกสาร และด้านอื่นๆ 4) ในการพัฒนาเอกสารประกอบ ได้มีการจัดแปลคู่มือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครอบครัวและมรดกอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นภาษามลายูอักษรยาวีพร้อมจัดพิมพ์เผยแพร่ การจัดทำพิมพ์คู่มือข้อบัญญัติกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก การจัดทำคำอธิบายคู่มือข้อบัญญัติกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกประเด็นการแกะฉลากโดยมีสินจ้างและการพะซัค และการจัดทำบทความเรื่องรูปแบบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทครอบครัวและมรดกอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหน่วยงานองค์กรศาสนาอิสลาม

วินัย นัยเนตร (2547: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางด้านการบริหารการพัฒนาชุมชนของผู้นำศาสนาอิสลาม ศึกษาเฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำศาสนาอิสลามที่มีระดับการศึกษาสายสามัญต่างกันจะทำให้มีความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน ผู้นำศาสนาที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาในการบริหารการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้นำศาสนาอิสลามแตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อระดับการพัฒนาชุมชน มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อปัญหาในการบริหารการพัฒนาชุมชน ความคิดเห็นต่อบทบาทในการบริหารการพัฒนาชุมชนของผู้นำศาสนาอิสลาม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำของผู้นำศาสนาอิสลาม ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของศาสนาอิสลาม มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชน

อุดม หล้าเบ็ญตะ (2544 : 169) วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา และมีบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 ได้ให้อำนาจไว้ใน มาตรา 26 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีบทบาทที่เด่นชัด 5 ด้าน ได้แก่ กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิด การกำกับดูแลการคัดเลือกและการแต่งตั้งกรรมการอิสลามประจำมัสยิด การพิจารณาการจัดตั้งมัสยิด และการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่งอิมาม คอเต็บ และบิหลันเมื่อตำแหน่งดังกล่าวว่างลง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจการทั่วไปตามหลักศาสนาอิสลามนั้น การคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีบทบาทที่เด่นชัด 4 ด้าน ได้แก่ ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม การประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม เมื่อได้รับการร้องขอ และการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น พบว่าการใกล้เคียงข้อพิพาทเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก มีการนำมาปฏิบัติอย่างเป็นระบบแบบแผนมากขึ้น โดยภาครัฐมีส่วนในการพัฒนาระบบ และปรับปรุงในส่วนกลไกในการปฏิบัติของกระบวนการใกล้เคียงของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ยังคงขาดการศึกษาในวิธีการด้านเทคนิคการ

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของแต่ละสำนักงานคณะกรรมการอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งยังขาดใน ส่วนของการประเมินความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการนำ ข้อมูลจากการใช้บริการมาเป็นนำข้อเสนอแนะปรับปรุงกระบวนการไกล่เกลี่ยของสำนักงานต่อไป

ความแตกต่างระหว่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตาม บทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและบทบาทของหน่วยงานองค์กรศาสนาอิสลาม กับงานวิจัยชิ้นนี้นั้น กล่าวคือ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ สำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการไกล่เกลี่ยเชิง เทคนิค อีกทั้งยังพบว่าไม่ได้มีการทำการวิจัยมาก่อน รวมทั้งการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ซึ่งพบว่าไม่มีการสำรวจ ตรวจสอบความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ อาจกล่าว ได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการนำข้อเสนอความพึงพอใจเหล่านั้นมาปรับปรุงวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แก่สำนักงาน และกลไกต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการรวบรวมแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรอิสลาม และสังคมมุสลิมต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดสงขลา

1.3.2 เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการโดยการจำแนก ตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา (ศาสนา) ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของ สำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.3.3 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปรับปรุงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบถึงวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลาม ประจำจังหวัดสงขลา

1.4.2 ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยการจำแนกตามเพศ อายุ และ ระดับการศึกษา (ศาสนา) ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.4.3 ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.4.4 เพื่อเป็นแนวทางให้กับภาครัฐได้เข้าใจบริบทสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาในการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัว

1.4.5 สามารถนำข้อมูลวิจัยในครั้งนี้เป็นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาครอบครัวในสังคมมุสลิม

1.4.6 เพื่อเพิ่มประสบการณ์และความรู้แก่ผู้วิจัย

1.4.7 เป็นแนวทางในการไต่ถามแก่คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา และจังหวัดอื่นๆ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา : วิธีการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ประกอบไปด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

1.5.1.1 ศึกษาถึงวิธีการไต่ถามของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.5.1.2 ศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้รับบริการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.5.1.3 ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปรับปรุงรูปแบบการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.5.2 ขอบเขตภาคสนาม มีดังนี้

1.5.2.1 ประชากรในการศึกษาวิจัยได้กำหนดไว้ 2 กลุ่มด้วยกัน ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรทั้งหมด 28 คน ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา และด้านการวิจัยเชิงปริมาณจากผู้มาใช้บริการในการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา ประชากรทั้งหมด 198 คน

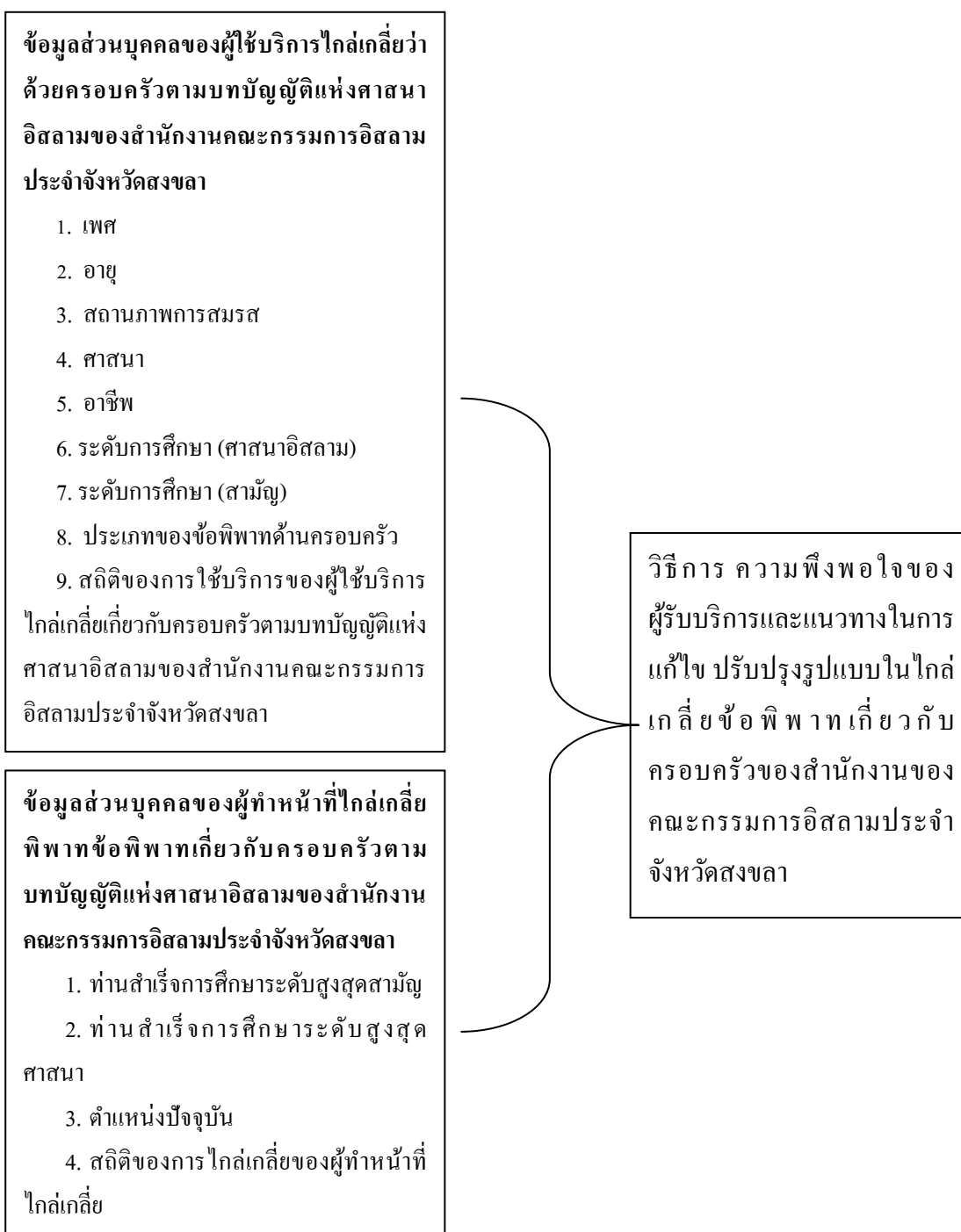
1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่างศึกษาในการศึกษาวิจัยได้กำหนดไว้ 2 กลุ่มด้วยกัน ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งหมด 5 คน ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา และด้านการวิจัยเชิงปริมาณจากผู้มาใช้บริการในการไต่ถามข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 127 คน

1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาการไต่ถามเกี่ยวกับกรอบคร้วตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา : วิธีการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งมีกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1.7.1 การปริวรรตอักษรอาหรับเป็นอักษรอาหรับ-ไทยและไทย-อังกฤษ ผู้วิจัยใช้รูปแบบของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.7.2 การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งพิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานเป็นหลักในการแปล

1.7.3 การอ้างอิงอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลฟาตีหะฮ์ : 2) หมายถึง สูเราะฮ์อัลฟาตีหะฮ์ อายะฮ์ที่ 2

1.7.4 การกล่าวถึงโองการในอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้คำว่าอายะฮ์เพื่อทับศัพท์เต็มไว้

1.6.5 การอ้างอิงหะดีษ ผู้วิจัยจะอ้างผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษโดยเขียนไว้หลังตัวบทและความหมาย เช่น (أخرجه مسلم 2001:8) หมายถึง หะดีษ(บันทึกโดย Muslim, 2001:8)

1.7.6 การอ้างอิงข้อความอื่นที่นอกเหนือจากอัลกุรอานและหะดีษ หากเป็นการคัดลอกข้อความมาทั้งหมดผู้วิจัยจะอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author- Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์และเลขหน้าในวงเล็บ (...)

1.7.7 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆ จากภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม แต่จะยังรักษาความหมายเดิมของข้อความอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.7.7 การอธิบายอัลกุรอานผู้วิจัยได้ใช้หลักการอูลumulกุรอาน

1.7.8 การอธิบายอัลหะดีษผู้วิจัยได้ใช้หลักการมุสناهะละหะหะดีษ

1.7.9 เครื่องหมาย ﴿...﴾ วงเล็บดอกไม้ม ใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.7.10 เครื่องหมาย “.....” เป็นเครื่องหมายที่ใช้สำหรับการแปลความหมายของอัลกุรอานและอัลหะดีษ ตลอดจนคำพูดของนักวิชาการที่นำมาอ้างอิง

1.7.11 ((...)) วงเล็บปีกกู่ ใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

1.7.12 (...) วงเล็บเดี่ยว ใช้สำหรับการเขียนอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.7.13 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ญัลละ ญะลาสุ” ซึ่งมีความหมายว่า “พระองค์อัลลอฮฺทรงเกรียงไกรทรงสูงส่ง” เป็นคำที่มุสลิมใช้กล่าวยกย่องและสรรเสริญพระองค์อัลลอฮฺ ۞ หลังจากที่ได้พาดพิงถึงนามพระองค์

1.7.14 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม” ซึ่งมีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺ ۞ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่มุสลิมใช้หลังจากได้มีการพาดพิงถึงศาสนทูตมุหัมมัด ۞

1.7.15 สัญลักษณ์ ۞ เป็นคำขอพรภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อะลัยฮิสลาม” หมายถึง ขออัลลอฮฺ ۞ ทรงประทานความสันติแก่ท่าน เป็นคำที่ใช้หลังจากได้มีการกล่าวถึงท่านศาสนทูตหรือเราะสูลท่านอื่นยกเว้นศาสนทูตมุหัมมัด ۞ หลังจากที่มีการกล่าวถึง

1.7.16 สัญลักษณ์ ۞ เป็นคำขอพรภาษาอาหรับมาจากคำว่า “เราะฎีอัลลอฮูอันฮุ” หมายถึง “ขออัลลอฮฺ ۞ ทรงโปรดปรานแก่เขา” ใช้หลังจากพาดพิงถึงนามของอัครสาวกผู้ชายหนึ่งคน

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.8.1 วิธีการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมายถึง กระบวนการระงับข้อพิพาท โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางช่วยเหลือ เพื่อคู่ความสามารถประนีประนอมกันสำเร็จ

1.8.2 ความพึงพอใจ หมายถึง โดยสมัครใจและความพอใจ ชอบใจ จากการได้รับการบริการเป็นไปตามความคาดหวังของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องครอบครัวของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.8.3 การใช้บริการ หมายถึง การเข้ารับการปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการที่ทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้มารับบริการสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา

1.8.4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หมายถึง การยุติหรือการระงับข้อพิพาทด้วยการตกลงยินยอมของกลุ่มพิพาทเอง โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางช่วยเหลือ เสนอแนะแนวทางเพื่อยุติปัญหาและนำไปสู่การประนีประนอมยอมความกัน

1.8.5 ครอบครัว หมายถึง กรณีพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ได้แก่ ะชัค ตะละและคุดอู และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาครอบครัว

1.8.6 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา หมายถึง หน่วยงานที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไป เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลา ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

1.8.7 ข้อเสนอแนะ หมายถึง ข้อเสนอแนะของผู้ใช้บริการ และผู้ทำการไต่ถามเกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวของสำนักงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา